

NR 15

Gräsmattan

Innan man anlägger en gräsmatta bör man fråga sig vad den ska användas till. Det ställer nämligen lite olika krav på fröblandningar och sorter om gräsmattan ska vara mycket slittålig, vacker paradgräsmatta, mycket hårdig eller blomsteräng.

Genom förädlingsarbete har man nu fått fram många gräsarter speciellt lämpade för grönytor, jämfört med äldre sorter som framför allt var kraftigväxande vallsorter men som användes i gräsfröblandningar. De nya sorterna har fler skott, långsammare tillväxt, bättre hårdighet och sjukdomsresistens och är mera slittåliga.

Gräsarter och sorter

Rödsvingel och ängsgröe är de vanligaste gräsarterna i grönytegräs. Andra vanliga arter är rödven och engelsk rajgräs. Det är olika sorter av dessa som ingår i de olika fröblandningarna. Rödsvingel, *Festuca rubra*, tål kyla, torka och hård klippning. Det finns sorter både med och utan utlöpare. Båda typerna bör ingå i en bra blandning. Ängsgröe, *Poa pratensis*, är den slitstarkaste av dessa gräsarter. Den sprider sig med utlöpare och läker därför snabbtskador i gräsmattan. Ängsgröe är relativt näringskrävande och tål inte alltför hård klippning. Rödven, *Agrostis tenuis*, är ett typiskt lyxmattegräs som ger en tät mjuk matta som tål kort klippning men ej slitage. Engelskt rajgräs, *Lolium perenne*, är snabbväxande och slitstarkt. Det ger en något grov matta. Hårdigheten är dålig. Det klarar sig bra i södra Sverige.

Hårdsvingel, *Festuca stricta*, har god torkresistens och är särskilt värdefull på sandig, genomsläpplig jord samt på gräsytor som inte gödslas.

Gräsfröblandningar

När man blandar flera gräsarter i en gräsmatta kompletterar dessa varandra genom att:

- ha olika växtsätt
- växa olika snabbt
- grönska olika snabbt på våren
- trivas under lite olika förhållanden

Det lönar sig nästan alltid att köpa en bra fröblandning även om den är dyrare per kg. I slutänden blir ändå kvadratmeterkostnaden lägre tack vare den bättre kvalitén på fröet. Dessutom har de speciella grönytesorterna mindre frö och innehåller alltså fler frön per kilo. Därmed kan frömängden minskas betydligt.

Rödsvingel tål kyla, torka och hård klippning.

Många gräsarter och sorter i gräsfröblandningar är vackra om de får gå i blom tex om man tröttnar på matta och vill ha en äng.

EXEMPEL PÅ BRA BLANDNINGAR ÄR:

EXTRA GREEN (WEIBULL TRÄDGÅRD AB)
 NORR (WEIBULL TRÄDGÅRD AB)
 PARK (SKÅNE FRÖ)
 ROYAL (LORD NELSON)
 ULTRA (NELSON)
 VILLASPECIAL (FRÖKOMPANIET)

BLANDNINGAR, SPECIELLT ANPASSADE FÖR SOL:

SOL OCH TALLBACKE (FRÖKOMPANIET, SKÅNEFRÖ)
 SOLBAKKA (WEIBULL TRÄDGÅRD AB)
 NATUR (LORD NELSON)

BLANDNINGAR, SPECIELLT ANPASSADE FÖR SKUGGA OCH SLÄNTER:

SKUGGA (LORD NELSON)
 SLÄNTER 45 (LORD NELSON)

Samtliga nämnda blandningar utgörs av sorter vilkas odlingsvärde testats i svenskt klimat. De är lämpliga i hela landet.

En särskild varning bör utfärdas för billiga gräsfröblandningar med sorter som underkändes som grönytegräs i Sverige redan på 70-talet och som exempelvis innehåller en hög andel engelskt rajgräs. Sådana får numera importeras och kan därför tyvärr återigen förekomma på marknaden.

Förbered och förbättra jorden

Mullrik sandjord är den bästa jorden för gräs, speciellt om den ska vara slittålig. Men de flesta odlingsjordar går bra bara de är väl-dränerade, luckra och inte hårt packade. Jorddjupet bör vara minst 10 cm. Är jorden dålig, alltför torr och sandig eller för lerig och vattensjuk måste den förbättras. På en vattensjuk jord måste dräneringen förbättras. Både sand- och lerjordar kan förbättras med gödsel av torv, kompost, stallgödsel eller annat organiskt material. På en lerjord kan man också lägga på ett minst 5 cm tjockt lager av mullrik sandig gräsmattejord.

Grundgödsla behöver man nästan alltid göra om man inte tillfört stora mängder näringsrik kompost vid jordförbättringen. Man tillför då antingen väl komposterad stallgödsel eller NPK-gödselmedel.

Tillför man stallgödsel ökar man samtidigt jordens mullhalt. Lämplig giva per 100 m² är ca 100 kg stallgödsel. Av NPK-gödselmedel – följ rekommendationer på påsarna. Kalka jorden om pH-värdet är under 6,0. All jordförbättring, kalk och gödsel bör brukas ner minst 10 cm.

Kratta bort alla ojämnheter. Jämn till och packa jorden något med en gallervält.

Sådden

Såbädden görs färdig genom att jordytan krattas till så att alla ojämnheter försvinner. Se till att det blir en svag lutning på ytan lämpligen från stugan och ut, så att regnvatten och snösmältning kan rinna av. Jorden bör packas något, antingen för fot eller med gallervält, för att den ska hålla att gå på utan att man sjunker ner. Bästa såtiden är tidigt på våren eller i augusti-september. Ofast är hösten att föredra eftersom jordtemperaturen då är tillräckligt hög och väderleken fuktigare än på våren. Sommaren före en höstsådd kan man med fördel sätta potatis. Genom kupning luckras jorden och en hel del ogräs försvinner.

Om jorden är torr när man tänker så är det bättre att vattna någon dag före än efter sådd. Vattnar man direkt efter är det risk att fröna flyter omkring och samlas i klumpar. Håller torkan i sig måste man naturligtvis vattna. Ge en ordentlig rotblöta ca 20-25 mm. Vattna med spridare som ger fina droppar så att inte jordytan slammar igen.

Så gräset enligt instruktionen på fröförpackningen. Mylla ner fröet ytligt med kratta och vält därefter åter lätt med gallervält så att fröet får god kontakt med jorden. När det nysådda gräset är 5-10 cm högt ska det klippas för första gången. Klipp ner till ca 4 cm höjd.

Gräsmatta på rulle

Vill man rulla ut färdig gräsmatta är det minst lika viktigt med förarbeten som vid sådd. Ojämnheter märks snart i form av uttorkade eller döda partier.

Genomvattna jorden ett par dagar före utläggning. Kratta till ytan omedelbart före varje våd så att ytan hålls fuktig.

Vattna igenom jorden någon dag innan du sår. Släng ut gräsfröet i en bågrörelse ut från kroppen så att fröna blir jämnt fördelade över jorden.

Kantskär den utrullade gräsmattan så att mattan tar den plats som du har tänkt dig.

Väderna läggs i förband så att inte två skarvar kommer intill varann. Lägg först skarvarna något omlott och pressa sedan ner dem för att få dem riktigt tätt. Vattna efter utläggning. Redan efter två veckor är mattan användbar.

Skötsel och underhåll

När gräsmattan väl är etablerad gäller det att också sköta den rätt:

- Djupräfsa och lufta med stålräfsa (ev. vertikalskärare) för att få bort filten som bildas i botten av gräsmattan och hindrar syretillgången till rötterna. Det är också lättare att hålla mossan borta om man luftar.
- Gödsla flera gånger under säsongen om du vill ha en grön, frodig och tät gräsmatta. Vill man gynna ängsblommor som man sått in eller som finns naturligt bör man vara sparsam med gödslingen, speciellt av kväve. Gödsla inte för sent på hösten, då övervintrar gräset sämre.

- Förbättra gräsmattan genom att toppdressa med sandblandad torv. Detta lager med ny jord gynnar skotttillväxten och ökar mullhalten. Dressa 1 gång per säsong med 2-3 liter jord per m² när gräset är i god tillväxt.
- Ogräs bekämpas bäst genom att hålla gräsmattan i god tillväxt så att ogräsen konkurreras ut. De ogräs som ändå kommer plockas bort så tidigt som möjligt innan de får chans att breda ut sig och fröa av sig.
- Hur ofta man ska klippa gräsmattan beror på vilka sorter som ingår och vilken gräsmatta man vill ha. En frodig tät gräsmatta bör klippas ungefär var 4:e dag. Klipp aldrig lägre än 3-4 cm. Växla gärna klipphöjden för att gynna de olika gräsarterna och även olika blommor.
- Färre klippningar gynna många önskvärda ängsblommor som prästkrage, blåklocka m fl. Har man blomsterstånd man vill ska föröka sig så låt dessa stå kvar när du klipper så att de hinner fröa av sig. Vill man ha en riktig äng ska den inte klippas mer än två gånger per säsong, efter försommarblomningen och på hösten.
- Använd gräsklippen i kompost eller som marktäckning i köksväxtlandet.
- Vattna under torrperioderna. Vattna helst på kvällen när det är lugnt och solen inte ligger på. Vattna hellre rejält några få gånger än att småskvätta ofta, det ger djupare rotsystem.
- Under stora träd, t ex gamla fruktträd, kan det vara svårt att få gräs att växa bra. Ett tips är att plantera tidig vårlök som vintergäck, vårlök och scilla som ger en blommande och grön matta på våren. När sedan träden skuggar med sin grönska gör det inte så mycket att det inte är frodigt och grönt under träden.
- Mossa i gräsmattan är ett vanligt problem. Bästa sättet att undvika mossa är att ge gräset så bra tillväxtmiljö som möjligt, d v s genom väl dränerad jord, gödsling, kalkning och luftning. Att kalka mot mossa brukar vara det vanligaste rådet, men ofta uteblir effekten när mossan väl etablerat sig. Speciellt i fuktiga och skuggiga lägen trivs mossan utmärkt trots flitig kalkning. Där är det viktigare att dränera och lufta. Ett alternativ är att plantera skuggtåliga marktäckare istället för gräs.

Plantera vårblomande lök och knölväxter under lövfällande buskar och träd där gräset ofta är glest.